

**BROEDVOGELINVENTARISATIE
MAATPOLDER BUITENDIJKS
IN 2009**

BROEDVOGELINVENTARISATIE
MAATPOLDER BUITENDIJKS
IN 2009

Subgroep Avifauna

Dick A. Jonkers

© Copyright 2009 – Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken Hilversum
Overname van gegevens is alleen toegestaan met bronvermelding en na schriftelijke
toestemming van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken
Hilversum 2009   Uitgave: 186

Samenvatting

Tijdens de broedvogelinventarisatie in 2007 van de Maatpolder Buitendijks in 2007 zijn 22 verschillende soorten broedvogels vastgesteld met in totaal 198 broedparen. Hieronder bevonden zich zes soorten moerasvogels, waaronder de Grote Karekiet, een soort van de Rode Lijst, die met één broedpaar vertegenwoordigd was. Een andere soort van die lijst was de Grutto. Het talrijkst waren Oeverzwaluw (55 paar), Grauwe Gans, Kleine Karekiet en Rietgors, die elk met 25 broedparen voorkwamen. Opmerkelijk was het aantal Blauwborsten. Het is moeilijk om vast te stellen welke soorten geprofiteerd hebben van de herinrichtingsmaatregelen, omdat gegevens van integrale inventarisaties uit het verleden ontbreken. Bij de aanbevelingen wordt een lans gebroken voor het opsporen van gegevens uit het verleden het uitvoeren van rietbeheer en het beheer van de oeverzwaluwenwand.

Inhoud

blz.

	Samenvatting	
1.	Inleiding	9
2.	Terreinbeschrijving	9
2.1	Ligging, oppervlakte, eigendom en beheer	9
3	Werkwijze bij de inventarisatie	10
4.	Weersomstandigheden en zangactiviteiten	10
5.	Resultaten	10
5.1	Broedvogels	10
5.2	Niet broedvogels	12
6.	Andere waargenomen diersoorten	13
7.	Aanbevelingen	13
8	Dankwoord	13
	Geraadpleegde literatuur	
	Bijlagen	

1 Inleiding

Het kustgebied van de vroegere Zuiderzee, later Eemmeer tussen de Gooiergracht en de monding van het riviertje de Eem genoot al van voor de Tweede Wereldoorlog grote faam in vogelaarskringen. Na de inpoldering van Zuid Flevoland en het ontstaan van het randmeer is die belangstelling verflauwd. Waar vroeger onder invloed van het getij en wind moddervlaktes ontstonden is nu, mede door het instellen van zomer- en winterpeil het grootste deel van het jaar alleen maar water te zien. In 2007 is de strook tussen het Eemmeer en de dijk die het achterland tegen het water moet beschermen integraal op het voorkomen van soorten en aantallen broedvogels onderzocht. Op topografische kaarten heeft het geen aparte naam, maar tegenwoordig staat het gebied als Maatpolder Buitendijks te boek.

2 Terreinbeschrijving

Tussen de dijk en het water bevinden zich respectievelijk een vrij brede oude rietstrook, een klein vrij jong rietveld en grasland. Hier en daar zijn nog restanten van wilgenbosjes aanwezig, evenals opschietende wilgies. Dicht bij de dijkvoet en in het oostelijk deel komen plekken voor met brandnetel en harig wilgenroosje. Vanaf het randmeer krijgt het water de gelegenheid via twee geulen het gebied binnen te dringen en kunnen daar onder invloed van wind en waterstand kleine moddervlaktes aanwezig zijn. In het grasland liggen twee plasjes. Een ervan (0.5 ha) is slechts enkele decimeters diep, heeft een licht glooiende overgang naar het land en bezit slikkige randen. Via een klepduiker staat dit plasje in verbinding met het Eemmeer. Het oostelijke plasje (0.65 ha) is een meter tot enkele meters diep en is -op de noordzijde- na omzoomd door een steile kleiwal. De noordzijde heeft een smalle rietrand.

2.1 Ligging, oppervlakte, eigendom en beheer

De Maatpolder Buitendijks ligt in de gemeente Eemnes (U.) tegen de grens met Noord-Holland. Het gebied is te vinden op de topografische kaarten 26C Huizen(149-476) en 26D Flevoland Zuid (151-476, 151-475).

Het is een langgerekt gebied van bijna 1.6 km lang; de breedte ervan is wisselend en loopt uiteen van circa 50 m tot 2 circa 250 m. De totale oppervlakte bedraagt ongeveer 19 ha. Na de overdracht van Staatsbosbeheer is het terrein al weer jaren eigendom van Natuurmonumenten en het sluit aan bij het zuidelijk ervan liggende eigendom in de Maatpolder. Tot de winter van 2006 was een groot deel van het gebied begroeid geraakt met wilgenopslag en bomen, waardoor het dreigde te veranderen in een moerasbos. Dit ging ten koste van de riet- en moerasvogels en in verband hiermee zijn deze begroeiingen met wortel en tak verwijderd. Een deel van grasland wordt in het broedseizoen licht begraaasd door schapen en daarbuiten ook door jongvee.

3 Werkwijze bij de inventarisatie

Voor deze broedvogelinventarisaties is de uitgebreide territoriumkarteringsmethode gehanteerd, die door SOVON wordt voorgeschreven voor het Broedvogel Monitoring Project (Van Dijk 2004). De richtlijnen hierin en de aanbevelingen die worden gedaan in het Handboek Vogelinventarisatie Hustings *et al.* (1985) zijn opgevolgd. Er is bij de avondinventarisatie geen gebruik gemaakt van bandrecorders.

In totaal is het gebied zes keer bezocht. Er is zowel vanaf de dijk als vanaf een route langs de rietrand geïnventariseerd.

Tabel 1 Inventarisatiedata, bezoeken per dagdeel en tijdbesteding.

Inventarisatiedatum	Ochtend	Avond	Tijdsbesteding in minuten
27-04			150
12-05			130
19-05			150
25-05			150
06-06			180
16-06			120
07-07			120

4 Weersomstandigheden en zangactiviteit

In het algemeen was het prima inventarisatieweer tijdens de rondes. Meestal was het zonnig en was er weinig wind. Alleen in mei vielen er tijdens een ronde een aantal regenbuien, waar de vogels zich weinig van aantrokken. Ook tijdens de avondrondes was het rustig weer.

5 Resultaten

Het voorkomen van 22 verschillende soorten is vastgesteld in de Maatpolder Buitendijks (Bijlage 2). Bij het grootste deel ging het om territoria, maar van een deel ervan zijn nesten gevonden of paren met jongen gesignaleerd. Opmerkelijk is dat, behalve van de Grauwe Gans en de Knobbelzwaan, waarvan nesten zijn gevonden, watervogels verder als broedvogel op de lijst ontbreken. Dit heeft te maken met de inventarisatiemethode. Er is alleen langs de landzijde van de rietrand gelopen en niet aan de waterkant. De broedvogels verlaten aan die zijde het nest bij het naderen van de inventarisator. Fuut, meerkoet en eendensoorten hebben ongetwijfeld in het riet gebroed. Er zijn ook geen rallen vastgesteld, dit ondanks inventarisatierondes inde late avond.

5.1 Broedvogels

Grauwe Gans Evenals in de polders in de omgeving broedt deze soort met een behoorlijk aantal broedparen in het buitendijkse gebied. De dichte rietbegroeiing vormt een ideale broedplaats. Bij gevaar is het grote open water dichtbij en ook om toilet te maken en te drinken hoeven geen grote afstanden te worden afgelegd.

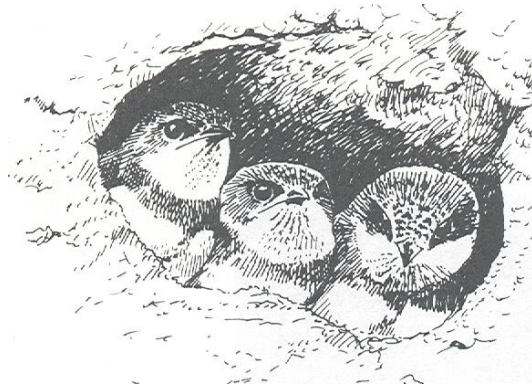
Torenvalk Deze soort broedt al jarenlang precies op de rand van het reservaat in een nestkast aan het gemaal van het Waterschap Vallei en Eem. De kast is goed beschermd tegen vandalisme door een hoog met prikkeldraad omgeven hekwerk. Iets meer dan een kilometer verder naar het oosten is nog een kast aanwezig die bevestigd is aan een paal. Hoewel 2007 een zeer goed muizenjaar is, was hij niet bewoond. De oorzaak is dat de oude kast in de vestigingsperiode in het vroege voorjaar op de grond was gevallen. De inderhaast opgehangen nieuwe kast werd niet bezet.

Grutto Van deze soort van de Rode Lijst was slechts één broedpaar aanwezig. Voor deze soort is de grashoogte in het broedseizoen te gering om veel broedparen te kunnen herbergen en bovendien is het areaal in totaal te klein.

Scholekster De twee paren zijn vastgesteld op hoge droge delen van het gebied, waar in zich kale plekken bevonden.

IJsvogel Voor het eerst is een broedgeval van een IJsvogel geconstateerd. Al jarenlang zijn in het broedseizoen IJsvogels gesignaleerd in de Eempolders, maar was niet bekend waar zij nestelden. De broedplaats bevond zich onder in de steile kleiwand van het oostelijke plasje, waar zich al heel lang ook een oeverwaluwenkolonie bevindt. Nadat de IJsvogel daar verschillende keren was gesignaleerd is een poging gedaan om de nestelplaats te traceren, wat gelukt is.

Oeverwaluw Het aantal nesten bedroeg dit jaar 55. T.o.v. 2006 toen 26 bewoonde nestholten zijn geteld is dit een vooruitgang. Vergeleken met 2005, toen zich 154 paren vestigden, is dit iets meer dan een derde van dat aantal. De nesten bevonden zich dit jaar alleen aan de oostzijde van de plas.

Winterkoning Het aantal vastgestelde territoria van Winterkoningen duidt erop dat er nogal wat overjarig en verruigd riet in het gebied aanwezig is en lichte struikvorming optreedt.

Blaamborst Het voorkomen van lichte struikvorming, gekoppeld aan open plekkjes en overjarig riet, werkt bevorderend voor deze soort. Op gunstige plekken kan dit tot concentratie leiden. Een mooi voorbeeld is 27 april, toe drie mannetjes op zeer korte afstand van elkaar baltsgedrag vertoonden.

Grote Karekiet De grote verrassing van 2007 was een broedpaar van de Grote Karekiet. Het is verheugend dat er weer geschikt waterriet beschikbaar is voor deze soort van de Rode Lijst (Van Beusekom *et al.* 2005). Het paar vestigde zich in het oostelijk deel van het gebied. Het was niet het enige paar langs het Eemmeer, want in het westelijk gelegen rietareaal dat onder Staatsbosbeheer valt zou volgens mededelingen ook een paar aanwezig zijn geweest.

Kleine Karekiet De verdeling over de hele rietstrook was vrij regelmatig. De soort doet het goed en is samen met de Grauwe Gans en de Rietgors de talrijkste moerasvogel in het gebied. De laatste decennia heeft er bij deze soort een toename plaatsgevonden (SOVON 2007).

Bosrietzanger De aanwezigheid van deze soort langs de randen van de dijk duidt erop dat er nog, ondanks de herinrichting, voldoende begroeiing van harig wilgenroosje en brandnetel gespaard is gebleven om deze soort aan zijn trekken te laten komen.

Rietzanger Ook deze soort die zich graag in overjarig riet ophoudt was goed vertegenwoordigd. Na een afname eind jaren zestig van de vorige eeuw is de soort weer uit het dal geklommen en toegenomen (Foppen 2002).

Tuinfluitier Deze soort hield zich op bij plaatsen waar nog restanten voorkwamen van bosjes of vrij hoge vegetatie in de vorm van harig wilgenroosje en brandnetel aanwezig was.

Fitis De openheid van het gebied met stukjes waarin plantengroei van voornamelijk middelhoge grassen aanwezig is, blijkt uit de verspreid voorkomend territoria van Fitissen.

Grasmus De enige Grasmus van de polder had een zangpost aan de oostzijde van het gebied achter het plasje met de kleiwand. Daar bevond zich een kleine plek met meer dan een meter hoog opgeschoten ruige begroeiing.

Rietgors Als liefhebber van overjarig riet kwam deze soort hier goed aan zijn trekken. De verspreiding van de soort lag goed over het gebied verdeeld.

5.2 Niet broedvogels

Fuut Af en toe is een Fuut op het water voor het riet gezien. Vermoedelijk hebben een of meer paren aan de buitenzijde daarvan gebroed.

Wintertaling Enkele mannetjes vlogen op 12 mei weg van het slikplaatje bij een van de geulen

Tafeleend Een mannetje lag op 12 mei op een van de plasjes en op 25 mei was dat ook het geval.

Nonnetje Op 12 mei hield zich een vrouwtje in het oostelijke plasje op, enige tijd later -op 7 juli- vloog het daar weer uit op.

Bergeend Op 25 mei waren twee vrouwtjes met respectievelijk 10 en 13 jongen op de plasjes in het gebied aanwezig. Er zijn geen aanwijzingen dat zij daarin gebroed hebben.

Wespendief Een voor de tijd vroege Wespendief vloog op 12 mei laag over naar het westen.

Havik In voorgaande jaren broedde de Havik in een hoge es, die bij de herinrichting is gekapt.

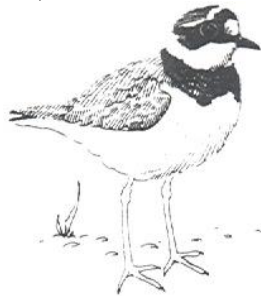
Dit jaar vloog deze vogel luid kekkerend weg van een oud kraaiennest in een hoge oude wilg.

Daarna is er regelmatig een Havik jagend in de polder waargenomen, maar hij is niet in de wilg tot broeden gekomen.

Bruine Kiekendief Net buiten het inventarisatiegebied had zich een paar in de rietstrook gevestigd die tot het eigendom van Staatsbosbeheer behoort. Zowel het mannetje als het vrouwtje jaagden regelmatig boven het riet van de Maatpolder Buitendijks.

Fazant Vrijwel elke inventarisatie zijn roepende mannetjes gehoord westelijk van het gebied. Het maximum was drie op 12 mei

Bontbekplevier Er zijn een keer exemplaren gesignaleerd en één keer één exemplaar op de slikkige delen rond de geulen. Deze twee vogels kunnen afkomstig zijn geweest van een broedplaats op enkele honderden meters afstand bij een akker.

Kleine Plevier Hiervan is een waarneming gedaan op 12 mei. Omdat op grond van het gedrag het vermoeden bestond dat er gebroed werd, is de omgeving van het slikplaatje afgezocht. Er is toen geen nest gevonden

Klunt Op 25 mei liepen drie alarmerende paren langs de oevers van het slikkige plasje. Er is niet daar maar op de aangrenzende aardappelakkers zuidelijk van de dijk gebroed. Daar huizen al vele jaren klutenparen.

Holenduif Rond de nestkast van de Torenavalk hield zich op 25 mei een Holenduif op, die kennelijk plannen had om hierin te gaan broeden. Op dat moment waren er in die kast echter nog jonge Torenavalken in aanwezig. Het komt vaker voor dat Holenduiven laat in het seizoen in kasten gaan broeden waarin voorheen door andere soorten een broedsel is grootgebracht.

Witte Kwikstaart Hiervan is op 27 april een exemplaar gesignaleerd. Deze soort is broedvogel in de omgeving.

Gele Kwikstaart Een exemplaar foerageerde op 27 april in het gebied. Later trok dit verder naar het westen.

Tapuit Op 27 april waren vier Tapuiten in het oostelijk deel aanwezig en op 12 mei was dit er een.

Sprinkhaanzanger Alleen op 27 april is een Sprinkhaanzanger gehoord.

6 Andere waargenomen diersoorten

Haas Af en toe is er een haas gezien.

Vos Oude uitwerpselen en prooiresten van een vos zijn hier en daar gevonden.

Heikikker Op 25 mei is een roepende heikikker gehoord. De soort is weinig algemeen in de Eempolders. Soms wordt er een bij gericht onderzoek naar het voorkomen van amfibieën gevangen.

7 Aanbevelingen

Nu de bomen en bosschages verdwenen is er ruimte gekomen voor de ontwikkeling van moerasvogels. Om die te behouden zal eens in de zoveel jaar de spontane opslag van hout een halt toe moeten worden geroepen.

Een groot deel van het riet is overjarig en verruigd. Een gefaseerd rietbeheer is aan te bevelen.

Hierbij worden afwisselend in een cyclus stroken riet gemaaid, waardoor uiteindelijk riet in verschillende leeftijdsfasen overblijft en de stand van moerasvogels nog verder bevorderd zal worden. Tegelijkertijd blijven er minder mogelijkheden over voor vossen en grauwe ganzen, die gebaat zijn bij veel overjarig en verruigd riet.

Door het grasland hier en daar de mogelijkheid te bieden in het broedseizoen een hogere graslengte te verkrijgen, kan de vestiging van Grutto's gestimuleerd worden, al zullen zich nooit grote aantallen vestigen.

In het verleden zijn voor allerlei doeleinden broedvogelgegevens verzameld. Het zou een goede zaak zijn om die eens boven water proberen te krijgen. Zij bieden niet alleen inzicht in trends, maar kunnen ook de potenties schetsen die het gebied vroeger bezat. Voor het beheer kunnen die van nut zijn.

Gezien de situatie dit bij de oeverwaluwenkolonie kan er aan gedacht worden, na zorgvuldige bestudering van de lange wand aan de zuidzijde, deze beter geschikt te maken voor broedparen.

8 Dankwoord

Een woord van dank voor Jan Roodhart, beheermedewerker van Natuurmonumenten is hier zeker op zijn plaats. Hij hielp niet alleen mee met inventariseren, maar maakte ook de stippenkaarten waarop de territoria zijn aangeduid. Verder telde hij ook de nesten van de Grauwe Ganzen. Mede door zijn hulp kon dit rapport vervaardigd worden.

Geraadpleegde literatuur

Van Beusekom, R., P. Huigen, F. Hustings, K. de Pater & J. Thissen 2005. Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels. Tirion, Baarn.

Van Dijk, A. J. 2004. Handleiding Broedvogel Monitoring Project SOVON. (Broedvogelinventarisatie in proefvlakken). SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Foppen, R. 2002. Rietzanger in SOVON Vogelonderzoek Nederland. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2002. – Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden: 376.

Hustings, M.H.F., R.G.M. Kwak, P.F.M. Opdam & M.J.S.M. Reijnen (eindredactie) 1985. Natuurbeheer in Nederland. Deel 3. Vogelinventarisatie. Pudoc /Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, Wageningen/Zeist.

Koffijberg, K. & Chr. Van Turnhout 2007. Vogelbalans thema klimaatverandering. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Sierdsema, H. 1995. Broedvogels en beheer. Het gebruik van broedvogelgegevens in het beheer van bos- en natuurterreinen. SBB-rapport 1995-1. SOVON-onderzoeksrapport 1995/04. Driebergen/Beek-Ubbergen.

Bijlagen

Bijlage 1. Overzichtskaart van de Maatpolder Buitendijks

Bijlage 2.**Broedvogels van de Maatpolder Buitendijks in 2007**

Soort	Aantal territoria/paren
Grauwe Gans	26
Knobbelzwaan	1
Torenavalk	1
Scholekster	2
Kievit	3
Grutto	1
Tureluur	1
Koekoek	1
Ijsvogel	1
Oeverzwaluw	55
Winterkoning	10
Heggenmus	1
Blauwborst	8
Grote Karekiet	1
Kleine Karekiet	25
Bosrietzanger	11
Rietzanger	11
Tuinfluitier	3
Grasmus	1
Fitis	9
Rietgors	25
Vink	1

Bijlage 3. Territoriumkaarten

